DIGITALE AGENDA VOOR EUROPA

Op deze informatiepagina wordt uitgelegd hoe de digitale agenda van de Europese Unie (EU) zich heeft ontwikkeld en hoe de EU sinds 2024 is overgeschakeld van het bepalen van de agenda naar de uitvoering ervan door regelgevingskaders zoals de AI-verordening in te voeren. Ook wordt toegelicht hoe de nieuwe EU-regels voor platforms, gegevens, digitale identiteit, AI en cyberbeveiliging zorgen voor veilige digitale ruimten, eerlijke concurrentie en digitale soevereiniteit, in overeenstemming met de groene transitie.

RECHTSGROND

Hoewel de Verdragen geen specifieke bepalingen voor informatie- en communicatietechnologie (ICT) bevatten, kan de EU op grond van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) optreden op uiteenlopende beleidsterreinen. Denk bijvoorbeeld aan industrie, mededinging, handel, trans-Europese netwerken, onderzoek, energie, de totstandbrenging van de eengemaakte markt, het vrij verkeer van goederen, het vrij verkeer van personen en diensten, onderwijs en cultuur.

DOELSTELLINGEN

De EU wil via haar digitale agenda een mensgerichte, veilige en duurzame digitale transformatie mogelijk maken. Met de digitale agenda van de EU, die voortbouwt op de strategie voor een digitale eengemaakte markt en het digitaal kompas 2030, worden betrouwbare gegevensstromen, interoperabele digitale identiteit, eerlijke onlineplatformmarkten, verantwoorde artificiële intelligentie (AI) en sterke cyberbeveiliging bevorderd. In het beleidsprogramma voor het digitale decennium zijn deze doelstellingen vertaald in concrete streefcijfers voor vaardigheden, infrastructuur, digitalisering van bedrijven en overheidsdiensten.

RESULTATEN

A. De eerste digitale agenda voor Europa: 2010-2020

De eerste digitale agenda was erop gericht de connectiviteit te verbeteren, de kosten te verlagen en de consument beter te beschermen. De belangrijkste resultaten waren onder meer:

— de afschaffing van roamingkosten ("roaming tegen thuistarief");

— de uitbreiding van breedbandtoegang;

— de invoering van belangrijke regels voor gegevensbescherming, met name de algemene verordening gegevensbescherming.

Ook werd hiermee digitale groei gestimuleerd, onder meer door de bevordering van vaardigheden, de digitalisering van de industrie en overheidsdiensten te

ondersteunen en door regels op het gebied van geoblocking en de verordening voor grensoverschrijdende portabiliteit van online-inhoudsdiensten in te voeren.

Om een data-economie te ondersteunen, heeft de EU maatregelen genomen met betrekking tot het vrije verkeer van niet-persoonsgebonden gegevens, cyberbeveiliging en open data. Daarnaast heeft ze de coördinatie op regelgevingsgebied versterkt via het Orgaan van Europese regulerende instanties voor elektronische communicatie.

B. De tweede digitale agenda voor Europa: digitaal kompas 2030

De tweede digitale agenda richt zich op de veranderingen als gevolg van digitale technologieën en de cruciale rol van digitale diensten en markten, waarbij de technologische en geopolitieke doelstellingen van de EU worden benadrukt. In haar mededelingen over het vormgeven van de digitale toekomst van Europa en over het beleidsprogramma "Europa's digitale decennium" heeft de Commissie maatregelen voor veilige digitale diensten en markten uiteengezet. Hierbij werd prioriteit gegeven aan kwantumcomputing, blockchainstrategieën, AI, halfgeleiders (Europese chipverordening), digitale soevereiniteit, horizontale cyberbeveiligingsvereisten voor producten met digitale elementen (Verordening (EU) 2019/1020, gewijzigd bij Verordening (EU) 2024/2847), 5G- en 6G-netwerken, Europese dataruimten en mondiale technologienormen.

In maart 2021 heeft de EU een digitaal kompas ingevoerd met vier doelstellingen voor 2030:

— vaardigheden: ten minste 80 % van alle volwassenen moet over digitale basisvaardigheden beschikken en er moeten 20 miljoen ICT-specialisten in de EU werkzaam zijn, waarbij meer vrouwen voor dergelijke banen kiezen;

— bedrijven: 75 % van de bedrijven moet gebruikmaken van cloudcomputingdiensten, big data en AI; meer dan 90 % van de kleine en middelgrote ondernemingen in de EU moet ten minste een basisniveau van digitale intensiteit halen; en het aantal eenhoorns (start-ups met een hoge waarde) in de EU moet verdubbelen;

— infrastructuur: alle Europese huishoudens moeten toegang hebben tot een internetverbinding met gigabitsnelheid en alle bevolkte gebieden moeten gedekt zijn door 5G; de productie van halfgeleiders in Europa moet 20 % van de wereldproductie bedragen; in de EU moeten 10 000 klimaatneutrale, zeer goed beveiligde "edge nodes" worden ingezet; en Europa moet over zijn eerste kwantumcomputer beschikken;

— overheidsdiensten: alle essentiële overheidsdiensten moeten online beschikbaar zijn; alle burgers moeten toegang hebben tot hun elektronisch medisch dossier; en 80 % van de burgers moet gebruikmaken van een elektronische ID-oplossing.

Het programma Digitaal Europa, dat is ingevoerd bij Verordening (EU) 2021/694, is een EU-initiatief waarbij voor de periode 2021-2027 in totaal 7,5 miljard EUR wordt toegewezen aan projecten voor digitale technologie op gebieden als supercomputing, AI, cyberbeveiliging, geavanceerde digitale vaardigheden en integratie van digitale technologie, ondersteund door digitale-innovatiehubs.

In het beleidsprogramma voor het digitale decennium tot 2030 zijn sinds september 2022 juridisch bindende doelstellingen vastgelegd. Daarmee is het digitale kompas veranderd van een strategie in een uitvoeringsinstrument dat jaarlijkse verslaglegging en mechanismen voor samenwerking tussen de lidstaten omvat.

1. Gegevens

Gegevensuitwisseling staat centraal in de digitale visie van Europa. De EU bevordert weliswaar gegevensgestuurde innovatie, maar streeft er tegelijkertijd naar een evenwicht te bewaren met privacy, beveiliging, ethiek en veiligheid, en het gebruik en de uitwisseling van niet-persoonsgebonden gegevens voor nieuwe technologieën en bedrijfsmodellen te onderzoeken.

In de Europese datastrategie werd het idee gelanceerd van gemeenschappelijke Europese dataruimten die negen sectoren moeten omspannen zodat er meer gegevens beschikbaar komen voor gebruik in de economie en de samenleving, terwijl bedrijven en personen meer controle krijgen over de gegevens die ze genereren. Het EU-regelgevingskader voor gegevens bestaat uit:

— de algemene verordening gegevensbescherming (Verordening (EU) 2016/679);

— de richtlijn gegevensbescherming bij rechtshandhaving (Richtlijn (EU) 2016/680);

— de Europese datagovernanceverordening (Verordening (EU) 2022/868) inzake de beschikbaarheid van gegevens en het vertrouwen in gegevens;

— en de Europese dataverordening (Verordening (EU) 2023/2854) inzake eerlijke toegang en gebruikersrechten, waarbij de bescherming van persoonsgegevens wordt gewaarborgd.

2. Artificiële intelligentie

In het witboek over AI van februari 2020 werd gewezen op de cruciale rol van AI in de moderne samenleving en op de verwachte maatschappelijke en economische voordelen ervan in alle sectoren. Het Parlement heeft in maart 2024 de AI-verordening aangenomen, die onder meer voorziet in:

— waarborgen wat betreft het gebruik van AI voor algemene doeleinden;

— beperkingen op het gebruik van biometrische identificatiesystemen door rechtshandhavingsinstanties;

— een verbod op het gebruik van AI-systemen voor de beoordeling van burgers en het gebruik van AI om kwetsbare gebruikers te manipuleren of uit te buiten;

— het recht van consumenten om klachten in te dienen en zinvolle uitleg te ontvangen.

De AI-verordening is sinds 1 augustus 2024 van kracht en wordt in fasen over een periode van 36 maanden ingevoerd; een Europees AI-bureau coördineert de handhaving van de verordening op EU-niveau.

In september 2022 kwam de Commissie met een voorstel voor een richtlijn inzake AI-aansprakelijkheid, die gelijke bescherming zou waarborgen voor degenen die door AI schade hebben geleden. Dat voorstel is inmiddels echter ingetrokken. Daarnaast is een nieuwe richtlijn inzake aansprakelijkheid voor gebrekkige producten

(Richtlijn (EU) 2024/2853) gepresenteerd, die ook betrekking heeft op digitale producten zoals AI.

3. De digitaledienstenverordening en de digitalemarktenverordening

Een hoeksteen van de digitale strategie is de totstandbrenging van een veiligere, meer open digitale eengemaakte markt die gebruikersrechten en eerlijke concurrentie onder bedrijven waarborgt. Deze strategie wordt ondersteund door twee wetgevingspijlers: de digitaledienstenverordening en de digitalemarktenverordening, die de regels voor digitale diensten in de EU moderniseren. De verordeningen, die in 2022 door het Parlement en de Raad zijn goedgekeurd, zijn sinds mei 2023 van kracht en bieden een reeks uniforme regels voor de hele EU. In de digitaledienstenverordening staan de verantwoordelijkheden voor tussenhandelsdiensten, met name onlineplatforms, beschreven. Grote onlineplatforms zijn onderworpen aan specifieke richtsnoeren, omdat zij risico's inhouden voor de verspreiding van illegale en schadelijke inhoud. De digitalemarktenverordening bevat regels voor bedrijven met de status van poortwachter, die gericht zijn op bedrijven die het meest vatbaar zijn voor oneerlijke praktijken. Dit omvat diensten zoals onlinetussenhandel, sociale netwerken en cloudcomputing. Op basis van de digitaledienstenverordening heeft de Commissie een verordening voorgesteld om het verzamelen en delen van gegevens met betrekking tot kortetermijnverhuur van accommodatie te stroomlijnen. De digitaledienstenverordening is sinds 17 februari 2024 volledig van toepassing. In 2025 is er een strengere handhaving van de digitalemarktenverordening gekomen, met de eerste boetes voor poortwachters. De Commissie richt zich nu vooral op handhaving en toezicht.

4. E-overheid, e-identiteit en de digitale euro

In de digitale agenda wordt de nadruk gelegd op de waarde van e-overheidsdiensten en de samenwerking tussen overheidsinstanties over landsgrenzen heen. In maart 2024, naar aanleiding van het voorstel van de Commissie tot vaststelling van maatregelen voor een hoog niveau van interoperabiliteit van de overheidssector in de Unie van november 2022, heeft de Raad de verordening Interoperabel Europa (Verordening (EU) 2024/903) vastgesteld om de overheidsdiensten in de EU te verbeteren. Hiermee wordt een Interoperabel Europa-raad opgericht met vertegenwoordigers van de lidstaten, de Commissie en andere EU-organen.

Het opbouwen van vertrouwen online is van cruciaal belang voor maatschappelijke en economische groei. De verordening betreffende elektronische identificatie (Verordening (EU) nr. 910/2014) biedt een kader voor veilige digitale interacties tussen burgers, bedrijven en autoriteiten. Om deze doelstellingen te verwezenlijken, heeft het Parlement in februari 2024 een kader voor een Europese digitale identiteit (Verordening (EU) 2024/1183) vastgesteld, met als doel om 80 % van de EU-burgers uiterlijk in 2030 met een digitale identiteit veilig toegang te verlenen tot essentiële overheidsdiensten. Deze verordening, ook wel bekend onder de naam "eIDAS 2.0", is sinds 20 mei 2024 van kracht en de lidstaten bereiden momenteel de invoering van Europese portemonnees voor digitale identiteit voor.

5. Cyberbeveiliging

Op 10 november 2022 hebben de Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid als reactie op de agressie van Rusland tegen Oekraïne een EU-cyberdefensiebeleid en een actieplan voor militaire mobiliteit 2.0 voorgesteld. Het doel daarvan is om:

— investeringen in cyberdefensie te verhogen;

— de samenwerking tussen militaire en civiele cybersectoren te verbeteren;

— te zorgen voor efficiënte cybercrisisbeheersing; en

— de positie van de EU op het gebied van kritieke cybertechnologieën te versterken.

Hiermee wordt de Europese technologische en industriële defensiebasis versterkt, waarbij wordt gestreefd naar de totstandbrenging van een geïntegreerde pan-Europese defensie-industrie. In december 2022 is de herziene richtlijn betreffende maatregelen voor een hoog gezamenlijk niveau van cyberbeveiliging in de Unie (NIS 2-richtlijn) er gekomen, die betrekking heeft op meer sectoren en entiteiten dan de voorgaande NIS-richtlijn. De uiterste datum voor de omzetting van de NIS 2-richtlijn was 17 oktober 2024, met inbreukprocedures in geval van vertraging. De verordening betreffende horizontale cyberbeveiligingsvereisten voor producten met digitale elementen (verordening cyberweerbaarheid) is op 10 december 2024 in werking getreden en bevat kernverplichtingen die uiterlijk in december 2027 moeten zijn nagekomen. In april 2024 heeft het Parlement de verordening cybersolidariteit aangenomen, die tot doel heeft de solidariteit op EU-niveau te versterken en cyberdreigingen en -incidenten beter op te sporen en aan te pakken. Het Parlement en de Raad hebben ook een akkoord bereikt over de wijziging van de cyberbeveiligingsverordening.

6. Media en democratie

In december 2020 presenteerde de Commissie in een mededeling een actieplan ter ondersteuning van het herstel en de transformatie van de Europese mediasector. Hierin werd benadrukt dat er meer nationale steun nodig is via goedgekeurde COVID-19-herstelplannen, en werd er gewezen op de ontwrichtende invloed van onlineplatforms op de media, met name hun dominantie op data- en reclamemarkten. Het actieplan voor Europese democratie vormt een aanvulling op het bovengenoemde mediaplan en is gericht op een betere digitale aanpassing van de sector, meer mediavrijheid en -pluriformiteit en de bestrijding van desinformatie. Ook wordt ingegaan op de afname van de mediavrijheid als gevolg van de toenemende bedreigingen tegen journalisten. Uit hoofde van de verordening tot vaststelling van een gemeenschappelijk kader voor mediadiensten op de interne markt (Europese verordening mediavrijheid), die in maart 2024 is aangenomen, worden de redactionele onafhankelijkheid en de pluriformiteit van de media gewaarborgd en worden journalisten beschermd tegen surveillance.

7. Onderwijs en vaardigheden

Naast regelgeving bevordert de EU ook digitaal onderwijs. Het actieplan voor digitaal onderwijs voor de periode 2021-2027 helpt de lidstaten hun onderwijsstelsels aan te passen aan het digitale tijdperk. Daarbij wordt prioriteit gegeven aan de

totstandbrenging van een robuust ecosysteem voor digitaal onderwijs en aan het verbeteren van vaardigheden voor de digitale transformatie.

8. Arbeidsvoorwaarden bij platformwerk

De richtlijn betreffende de verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij platformwerk werd in oktober 2024 vastgesteld. Daarin worden de criteria voor de arbeidsstatus verduidelijkt en de regels voor algoritmisch beheer vastgelegd.

9. Digitale infrastructuur

Op 21 februari 2024 presenteerde de Commissie nieuwe initiatieven voor digitale infrastructuur in Europa, met als doel besprekingen op gang te brengen over concrete voorstellen ter bevordering van de innovatie, beveiliging en veerkracht van digitale infrastructuur.

DE ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT

Het Europese Parlement heeft een aantal resoluties aangenomen met betrekking tot de digitale agenda.

— In een resolutie over de veiligheidsdreigingen in verband met de toenemende technologische aanwezigheid van China in de EU en mogelijke maatregelen op EU-niveau om deze tegen te gaan van 12 maart 2019 drong het Parlement er bij de Commissie op aan het toepassingsgebied van de NIS-richtlijn uit te breiden en de risico's van digitalisering aan te pakken. Ook riep het Parlement op tot afstemming op een versterkt cyberbeveiligingsbeleid van de EU en tot een grotere rol voor het Agentschap van de Europese Unie voor cyberbeveiliging.

— Op 20 oktober 2020 nam het Parlement drie resoluties aan over AI, namelijk met betrekking tot ethische aspecten van AI, een civielrechtelijk aansprakelijkheidsstelsel voor AI en intellectuele-eigendomsrechten voor de ontwikkeling van AI, waarin het ertoe opriep een EU-rechtskader voor AI vast te stellen dat op ethische beginselen is gebaseerd.

— Om vooruitgang te boeken met de digitale eengemaakte markt heeft het Parlement een resolutie over de digitaledienstenverordening aangenomen. In deze resolutie werd gepleit voor een wetgevingspakket dat de interne markt versterkt, consumentenbescherming garandeert, de gelijke behandeling van illegale activiteiten offline en online waarborgt, de transparantie in stand houdt, bijdraagt tot de eerbiediging van de rechten en ook van toepassing is op niet-EU-entiteiten die gevolgen hebben voor EU-consumenten. Daarnaast werd aangedrongen op meer billijkheid, transparantie en verantwoordingsplicht voor de inhoudsmoderatie van digitale diensten. De resolutie is gebaseerd op onderzoek, een workshop over regels voor e-commerce die geschikt zijn voor het digitale tijdperk en een reeks studies over digitale diensten met de nadruk op e-commerce en artificiële intelligentie, die in opdracht van de Commissie interne markt en consumentenbescherming (IMCO) van het Parlement waren gedaan. Uit de aanpassing van de voorstellen voor de digitaledienstenverordening en de digitalemarktenverordening aan de resolutie van het Parlement blijkt dat het Parlement invloed kan uitoefenen op de wetgevingsagenda, zelfs zonder formeel initiatiefrecht.

— Op 20 mei 2021 heeft het Parlement er in een resolutie over de digitale toekomst van Europa vormgeven op aangedrongen alle belemmeringen voor de werking van de digitale eengemaakte markt weg te nemen en het gebruik van AI voor de Europese consument te verbeteren.

— Op 12 december 2023 pleitte het Parlement in een resolutie over verslavend ontwerp van onlinediensten en consumentenbescherming op de interne markt van de EU voor een verbod op verslavende technieken bij het ontwerp van onlinediensten, zoals eindeloos scrollen of automatisch spelen. Sommige leden van het Europees Parlement wilden ook dat er een digitaal "recht om niet te worden gestoord" wordt ingevoerd, samen met een lijst van goede ontwerppraktijken.

— Op 13 december 2023 benadrukten de Parlementsleden dat de EU-regels inzake geoblocking opnieuw moeten worden beoordeeld om eventueel nog bestaande belemmeringen weg te nemen en het volledige potentieel van de eengemaakte markt te benutten.

— Op 13 maart 2024 heeft het Parlement in het kader van het Europees actieplan voor democratie een resolutie aangenomen waarin het zijn goedkeuring hecht aan de voorgestelde wetgeving inzake mediavrijheid en pluriformiteit (de Europese verordening mediavrijheid), waarmee de onafhankelijkheid van de media beter wordt beschermd. Ook heeft het de verordening inzake de transparantie van democratische processen (Verordening (EU) 2024/900) goedgekeurd, die voorziet in regels voor politieke reclame.

Als medewetgever voor de digitaledienstenverordening, de digitalemarktenverordening en de AI-verordening houdt het Parlement toezicht op de uitvoering van de NIS 2-richtlijn en de verordening cyberweerbaarheid via commissiewerkzaamheden, rapportageverplichtingen en door na te gaan hoe de Commissie de regels handhaaft.

In november 2025 heeft de Europese Commissie in de digitale omnibus inzake AI gerichte wijzigingen van de AI-verordening en de luchtvaartregels voorgesteld om uitdagingen bij de uitvoering aan te pakken en de regeldruk te verminderen. De omnibus maakt deel uit van een breder digitaal pakket dat tot doel heeft de digitale wetgeving van de EU te vereenvoudigen en bedrijfsinnovatie te ondersteunen.

Uit een studie van februari 2026 voor de commissie IMCO zijn belangrijke uitdagingen naar voren gekomen, waaronder rechtszekerheid, handhavingscapaciteit en de gevolgen voor de grondrechten, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen vereenvoudiging en ingrijpende wijzigingen in de waarborgen.

De commissie IMCO en de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE) van het Parlement werken samen aan de digitale omnibus. In maart 2026 hebben het Parlement en de Raad hun standpunten vastgesteld, waarna de onderhandelingen tussen de Commissie, het Parlement en de Raad, ook wel trialoogonderhandelingen genoemd, van start zijn gegaan. De nadruk ligt daarbij op vereenvoudiging, zonder afbreuk te doen aan de belangrijkste beschermingsmaatregelen.

Deze infopagina is opgesteld door de beleidsondersteunende afdeling Economie en Groei van het Europees Parlement. Meer informatie over dit onderwerp is te vinden op de website van de Commissie interne markt en consumentenbescherming en van de Commissie industrie, onderzoek en energie.

Maxim Hauk
05/2026